

Kunst ZWEMWATER

Vpeilt het
zwemwater in
de kunsten

Omdat in de zomer de onbedwingbare behoefte ontstaat het water in te gaan, van pierenbad tot diepzee, peilt V **het zwemwater in de kunsten**.

Aflevering 2: Theaterwater

Door **Herien Wensink**

Het wonder van Spiegel (2012) van Boukje Schweigman staat in mijn geheugen geëst. Een zwarte kijkdoos was het, waarin we in de diepte plots een hand heen en weer zagen flitsen. En na die hand een arm, een torso, een romp, een lijf. Eerbiedig werden ons hier de contouren van een menselijk lichaam onthuld, uitgelicht in het donker, als een hologram.

Schweigman speelde een slim spel met zichtlijnen, want het schouwspel dat we bekeken bleek een weerspiegeling te zijn. De twee performers zweefden niet onder ons, maar hingen aan kabels boven ons hoofd. Vervolgens rekte Schweigman de verwondering nog verder op. Een danseres, ondersteboven, stak haar hand uit, die prompt verdween in het gladde spiegeloppervlak. Wat inktzwart, glanzend staal had geleken, bleek water te zijn. Voorzichtig, op de tast, ontdekte ze een nieuwe, betoverende wereld op en onder het water.

Water in de kunst staat symbool voor geheimzinnige diepten, voor weggestopte gevoelens, voor ons onderbewustzijn. Water spiegelt, vloeit en vervormt, is aantrekkelijk en eng, bedreigend en betoverend – theaterwater staat aldus bol van betekenis.

In **Persona** (2012) naar Ingmar Bergman bij Toneelgroep Amsterdam, overrompelden regisseur Ivo van Hove en scenograaf Jan Versweyveld het publiek met een schitterende kniehoge zee over de gehele breedte van het toneel.

Eerst kijken we naar een sober vakantie-huisje, waar actrice Elisabeth Vogler (Marieke Heebink) zich heeft teruggetrokken met haar verpleegster Alma (Karina Smulders). Waar Alma aan één stuk door ratelt, zwijgt Elisabeth stuurs. Haar hardnekkige stilte verraadt een getroebleerde binnenwereld. Dan – pats! – klappen de muren van het huisje weg en blijkt het omringende duister geheel uit water te bestaan. Die zee weerspiegelt slim het zwijgen van Elisabeth. Stille wateren.

Maar water biedt óók, laten we heel eerlijk zijn, een esthetisch bekoorlijk decoreffect.

Zoals de golvende branding in **Soldaat van Oranje**, waar een bootje op kan varen, en de gekapseisde acteurs even later zelfs in zwemmen.

Of neem de opera **Orfeo ed Euridice** van De Utrechtse Spelen, in 2012 in de vijver van

paleis Soestdijk. Hier symboliseerde het water de onderwereld, waar Orfeo zijn overleden bruid Euridice komt zoeken.

Het publiek, zelf dobberend op pontons, werd getraakteerd op spectaculaire effecten als vloeibare wanden van fontein, en, echt waar, brandend water.

Water als betoverde spiegel en poort tot de onderwereld zagen we ook recent weer in **Mirror Mirror** (2014, in reprise in 2017) van Conny Janssen Danst, in de Rotterdamse onderzeebootloods, waar de dansers tot hun enkels in het water waadden, ploegden en zwoegden. Zwaar was het, want dat is ook wat water doet: het maakt de mens en diens streven klein en nietig.

Decorontwerper Thomas Rupert vermenigvuldigde de krachtmeting door een grote ronde spiegel op te hangen, waarin de bewegingen van de dansers, en die van het water, eindeloos werden weerspiegeld. Een perpetuum mobile.

In **Een meeuw** (2017) van Toneelgroep Oostpool kwam langzaam, sluipend, een laagje water op het toneel te staan, symbool voor nakend onheil en de ondergang van de personages. De natuur drong het theater binnen, het klotste de acteurs over de glimmende schoenen. Bijbels water. Regisseur Katie Mitchell gaf die apocalyptische associatie een eigentijds tintje.

Schrijft Samuel Beckett voor dat hoofdperson Winnie in **Happy Days** eerst tot haar middel en dan tot haar nek in de aarde is begraven, in haar versie uit 2015 zette de geëngageerde Mitchell Winnie onder water. Zo verwees het stuk plots expliciet naar smeltende ijskappen en de stijgende zeespiegel. Bij Mitchell werd water politiek.

In **Mare**, een locatietheaterspektakel van theatergroep Vis à Vis, deze zomer te zien in Almere, heeft de gevreesde klimaatramp zich inderdaad voltrokken (zie inzet boven). Er drijven de resten van de menselijke beschaving rond in een waterbassin van 40 meter breed. De personages proberen er te overleven op een dobberende taxi of in een tankbootje.

Hier valt de actuele connotatie van theaterwater weer mooi samen met die oeroude: de vergeefse strijd van de mens tegen de elementen.

Wereld onder water

Mare van Vis à Vis is in juli en september nog te zien op het Almeerderstrand. De voorstelling biedt een blik op de toekomst, waarin de hele wereld onder water is komen te staan door toedoen van de mens. In een waterbassin van 40 meter

breed, gevuld met meer dan 1 miljoen liter water, verdwijnt de skyline van de stad langzaam in het water. Twee duikers zorgen voor de rekvisitieten. Om milieuvuiling tegen te gaan, wordt het water tweemaal daags gezuiverd.

Het wonder van Spiegel

door Boukje Schweigman

Foto Jochem Jurgens

Persona

door Toneelgroep Amsterdam

Foto Jan Versweyveld

Een meeuw

door Toneelgroep Oostpool

Foto Sanne Peper

Orfeo ed Euridice

door De Utrechtse Spelen

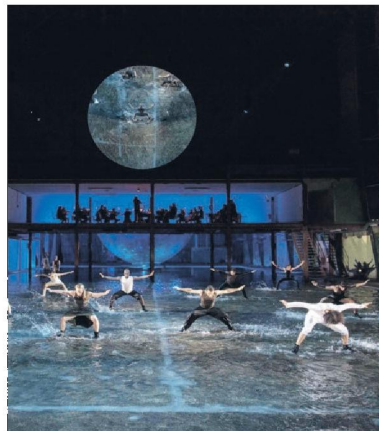
Foto ANP

Mirror Mirror

door Conny Janssen Danst

Foto Leo van Velzen

Happy Days

door Katie Mitchell

Foto Klaus Lefebvre

Mare

door Vis à Vis

Foto Anna van Kooij

Soldaat van Oranje, de musical

door New Productions
Foto Joris van Bennekom